

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
МОБІЛЬНИХ ГРУП РЕАГУВАННЯ НА ФАКТИ ВЧИНЕННЯ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

м. Одеса
2023

*Погоджено на засіданні кафедри
адміністративної діяльності поліції факультету
підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ
(Протокол № 13 від 17 лютого 2023 р.)*

*Схвалено та рекомендовано до друку
Науково-методичною радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(Протокол № 7 від 22 лютого 2023 р.)*

Автори:

КОВАЛЬОВА Олена – професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., с.н.с., доцент

БЕРЕНДЄЄВА Анастасія – професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент

Рецензенти:

КОРНІЄНКО Максим – доктор юридичних наук, професор, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ

КУЗЬМИЧ Роман – т.в.о. начальника відділу дільничних офіцерів поліції Управління превентивної діяльності ГУНП в Одеській області, полковник поліції.

Діяльність поліцейських щодо запобігання та протидії домашньому насильству: методичні рекомендації для поліцейських мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства / О.В. Ковальова, А.І. Берендєєва. Одеса : ОДУВС, 2023. 60 с.

ЗМІСТ

1. Актуальність проблеми домашнього насильства.....	5
2. Поняття та ознаки домашнього насильства	9
3. Форми та прояви домашнього насильства	12
4. Суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству	15
5. Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	18
6. Особливості взаємодії уповноважених підрозділів органів Національної поліції у разі, якщо постраждалою особою від домашнього насильства є дитина	23
7. Відповідальність за правопорушення, пов'язані з домашнім насильством	28
8. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству	33
9. Особливості оформлення справи про адміністративне правопорушення за вчинення домашнього насильства	43
10. Права постраждалої особи	51
11. Дорожня карта надання послуг особам, які постраждали від домашнього насильства	53
Список використаних та рекомендованих джерел	55

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

- ✓ кожна 3-я жінка у світі стикається із домашнім насильством
- ✓ кожна п'ята жінка віком 15-49 років переживала фізичне насильство з часу, коли їй виповнилося 15 років
- ✓ суспільство зазнає суттєвих економічних витрат, пов'язаних з реагуванням на випадки насильства, зокрема витрати на послуги становлять близько 14,1 млн. доларів на рік
- ✓ із 1,1 млн. жінок, які зазнають фізичного та сексуального насильства на рік, лише 15,9% звертаються до правоохоронних органів, а до медичних та соціальних працівників – 1%
- ✓ діти скривджених матерів у 6 разів більш схильні до суїциду, а 50% – до зловживань наркотиками.
- ✓ майже 100% матерів, які зазнали насильства, народили хворих дітей – переважно з невротами, заїканням, енурезами, церебральним паралічем, порушенням психіки.

Більш докладніше з ситуацією домашнього насильства в світі та в Україні можна ознайомитися за наступними посиланнями:

- ♦ дослідження UNFPA Ukraine «Ставлення громадян до ґендерно зумовленого та домашнього насильства»: <http://surl.li/dzvfx>.

- ♦ дослідження UNFPA Ukraine «Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до ґендерних стереотипів та насильства щодо жінок»: <http://surl.li/drvtm>.

- ♦ Сайт інформаційної кампанії «Розірви коло»: <https://rozirvykolo.org/>.

Поширені стереотипи, які сприяють вчиненню домашнього насильства.

Стереотипи та міфи	Реальність
Домашнє насильство існує тільки в «неблагополучних» сім'ях.	Насправді, домашнє насильство не має ні соціальних, ні національних кордонів.
Чоловіки, які агресивно виявляють ревності щодо своїх жінок (обмежують свободу, коло спілкування, встановлюють суворі правила в сім'ї), таким чином демонструють свою любов до них.	Насправді, ревності є проявом невпевненості партнера у собі або ж виявом почуття власності. Варто пам'ятати, що обмеження, тотальний контроль, агресія – це прояви насильства.
Жінка сама провокує насильство.	Багато жінок, які зазнали насильства, вважають себе винними у тому, що сталося. Кривдники також можуть перекладати свою провину на жінку або на обставини. Через такі переконання багато жінок роками не звертаються за допомогою, що погіршує ситуацію та може призвести до тяжких наслідків. Насильство однієї людини щодо іншої – це протиправні дії, яким немає виправдання.

Дітям потрібен батько, навіть якщо він агресивний.	Діти, які зазнають насильства або бачать домашнє насильство, страждають набагато більше за тих, хто зростає з одним із люблячих батьків у гармонійних стосунках та родинному спокої. Діти, які є свідками насильства, отримують психологічну травму. Це негативно впливає на їхній емоційний стан, взаємовідносини з однолітками, навчання. Існує ризик того, що вони будуть наслідувати приклад батьків у дорослому житті.
Домашнє насильство – це особиста справа і ніхто не повинен втручатися, в тому числі поліція.	Домашнє насильство є правопорушенням, наслідки якого завдають шкоди не лише постраждалим особам, а й суспільству. Це і економічні наслідки, пов'язані із реагуванням на випадки домашнього насильства, і втрачена працездатність постраждалих осіб, і ефект соціальної естафети. Крім того, насильство породжує насильство.
Жінки, які зазнають насильство, завжди можуть піти від кривдника.	Ніхто не любить, коли його б'ють чи принижують. Насправді, існує дуже багато перешкод для жінок на цьому шляху: економічна залежність від чоловіка, відсутність власного житла або притулку, безробіття, необхідність утримувати дітей, соціальний осуд («а що люди скажуть»), сподівання на виправлення кривдника в майбутньому тощо.

Кривдники просто не в змозі контролювати свою злість та агресію.	Більшість із кривдників здатні контролювати свою поведінку і розуміють, де і стосовно кого можна виявляти агресивні емоції. Так, кривдники, як правило, не вдаються до насильства при виникненні суперечок з більш сильними особами, або ж щодо керівників. Вони дозволяють собі проявляти насильство по відношенню до тих, хто більш слабший, або тих, хто залежить від них, тим самим самостверджуючись.
Без тілесних покарань неможливо добре виховати дітей.	Дитина – це не власність батьків, а людина, яка має права, в тому числі право на захист від насильства. Більшість батьків застосовують фізичне покарання з метою виховання дитини лише тому, що не знають інших методів виховання, а також тому, що їх самих саме так виховували. Відсутність тілесних покарань в жодному разі не означає вседозволеність та неслухняність дітей. Звісно, кордони мають бути встановлені, а за їх порушення мають застосовуватись покарання, однак не пов'язані з насильством.

2. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

7 грудня 2017 року був прийнятий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон)

Домашнє насильство – це:

умисні діяння (дії або бездіяльність), а також погрози вчинення таких діянь

фізичного, психологічного, економічного або сексуального насильства (ст. 1 Закону)

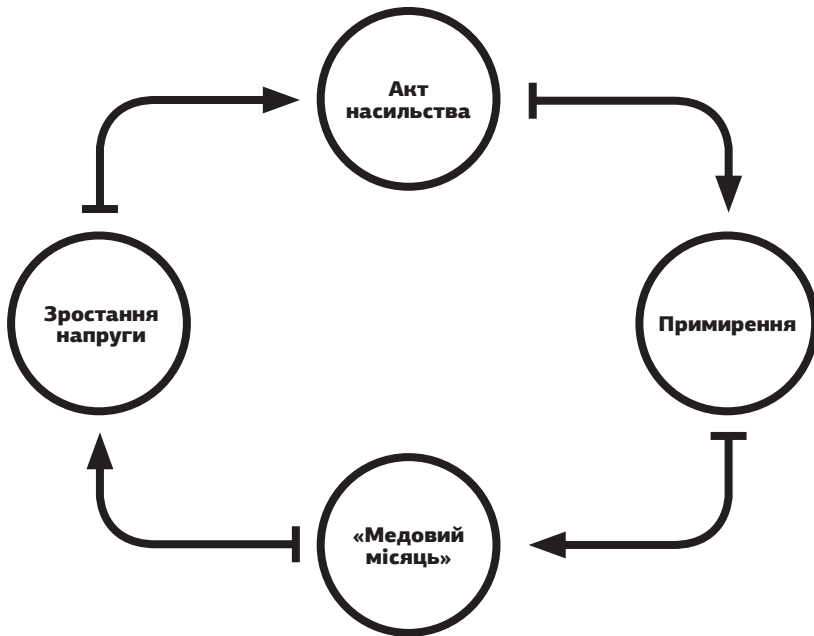
що вчиняється між родичами або іншими особами, перелік яких визначений в ст. 3 Закону.

Важливо! Домашнє насильство не означає, що таке насильство має вчинятись виключно вдома, за зачиненими дверима. Так, домашнє насильство може вчинятись і в громадських місцях, в гостях, в місцях відпочинку тощо. Визначальним є не місце вчинення насильства, а наявність інших ознак, в першу чергу – відносини між кривдником та постраждалою особою.

Ознаки домашнього насильства:

- ✓ діяння кривдника повинно бути **протиправним**, тобто суперечити нормам чинного законодавства, порушувати права і свободи людини та завдавати або мати можливість завдати шкоди;
- ✓ має **циклічний характер**;
- ✓ виражає прагнення кривдника встановити **контроль та продемонструвати владу**;
- ✓ вчиняється щодо **певного кола осіб**, на яких розповсюджується дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству.

Цикл насильства за Ленор Уолкер

Дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання поширюється на таких осіб:

- ✓ подружжя;
- ✓ колишнє подружжя;
- ✓ наречені;
- ✓ мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя);
- ✓ особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти;
- ✓ особи, які мають спільну дитину (дітей);
- ✓ батьки (мати, батько) і дитина (діти);
- ✓ дід (баба) та онук (онука);
- ✓ прадід (прабаба) та правнук (правнучка);

- ✓ вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка);
- ✓ рідні брати і сестри;
- ✓ інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онучка);
- ✓ діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими;
- ✓ опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням;
- ✓ прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя.

Також підлягають захисту інші родичі або особи, які:

- ◆ пов'язані спільним побутом
- ◆ мають взаємні права та обов'язки
- ◆ спільно проживають

Пам'ятайте! Дитина, яка стала свідком (очевидцем) домашнього насильства, відповідно до п.2 ч.1 ст.1 Закону визнається постраждалою від домашнього насильства дитиною. Інформацію про таких дітей обов'язково слід передавати уповноваженим суб'єктам, зокрема підрозділам ювенальної превенції та службі у справах дітей.

3. ФОРМИ ТА ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Форма	Прояви
Психологічне насильство	✓ словесні образи ✓ погрози, у тому числі щодо третіх осіб ✓ приниження ✓ переслідування ✓ залякування ✓ інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, ✓ контроль у репродуктивній сфері якщо такі дії або бездіяльність: ♦ викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб ♦ спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе ♦ завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Фізичне наси́льство	✓ ляпаси ✓ стусани ✓ штовхання ✓ щипання ✓ шмагання ✓ кусання ✓ незаконне позбавлення волі нанесення побоїв ✓ мордування ✓ заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості ✓ залишення в небезпеці ✓ ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані ✓ заподіяння смерті ✓ вчинення інших правопорушень насильницького характеру.
Економі́чне наси́льство	✓ умисне позбавлення: ✓ житла, ✓ їжі, ✓ одягу, ✓ іншого майна, ✓ коштів, ✓ документів ✓ або можливості користуватися ними ✓ залишення без догляду чи піклування ✓ перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації ✓ заборона працювати ✓ примушування до праці ✓ заборона навчатися ✓ інші правопорушення економічного характеру.

Сексуальне насильство	✓ будь-які діяння сексуального характеру, вчинені: • стосовно повнолітньої особи без її згоди • стосовно дитини незалежно від її згоди • в присутності дитини ✓ примушування до акту сексуального характеру з третьою особою ✓ інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.
------------------------------	---

Важливо, щоб такі насильницькі діяння, якщо вони вчинені між особами, зазначеними в ст.3 Закону, були кваліфіковані саме як домашнє насильство, а не будь-яке інше правопорушення, наприклад, дрібне хуліганство. Адже Закон передбачає не лише притягнення до відповідальності кривдника, а й надання допомоги особі, яка постраждала від домашнього насильства. У випадку, якщо діяння будуть неправильно кваліфіковані, особи, які постраждали від домашнього насильства не зможуть використати передбачені законодавством права, а кривдник ще більше впевниться в своїй безкарності та й надалі може продовжувати вчиняти протиправні діяння.

4. СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству:

- ✓ центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (*Міністерство соціальної політики України*);
- ✓ центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (*Національна соціальна сервісна служба України*);
- ✓ Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- ✓ сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

2) інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству:

- ✓ служби у справах дітей;
- ✓ уповноважені підрозділи органів Національної поліції України;
- ✓ органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти;
- ✓ органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я;
- ✓ центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- ✓ суди;
- ✓ прокуратура;
- ✓ уповноважені органи з питань пробації.

3) загальні служби підтримки постраждалих осіб:

- ✓ центри соціальних служб;
- ✓ притулки для дітей;
- ✓ центри соціально-психологічної реабілітації дітей;
- ✓ центри соціально-психологічної допомоги;
- ✓ територіальні центри соціального обслуговування тощо.

спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб:

- ✓ притулки для постраждалих осіб;
- ✓ центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб,
- ✓ кол-центр з питань запобігання та протидії домашньому насильству,
- ✓ мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам тощо.

4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах

Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, яким стало відомо про вчинення домашнього насильства, зокрема якщо постраждалими особами стали або можуть стати діти, зобов'язані невідкладно повідомити про це уповноважених суб'єктів (ч.3 ст.19 Закону).

Контактна інформація суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству міститься на наступних ресурсах:

- ♦ Мапа служб допомоги на сайті МВС України за посиланням:

<https://mvs.gov.ua/map-departments>.

- ♦ Офіційний сайт Нацсоцслужби:
<https://nssu.gov.ua/domashnye-nasilstvo/specializovani-sluzhbi-pidtrimki>.

- ♦ Національна «гаряча» лінія за номером: 116 123
або Урядова «гаряча» лінія 15-47.

Пам'ятайте! В ст.15 Закону закріплено положення щодо взаємного інформування суб'єктів не пізніше однієї доби про виявлені факти домашнього насильства. Відповідно до п.36 Постанови КМУ від 22 серпня 2018 року №658 посадові особи уповноважених підрозділів органів Національної поліції у разі наявності обґрунтованої підозри вчинення насильства та після підтвердження такого факту шляхом проведення перевірки з урахуванням результатів оцінки ризиків не пізніше однієї доби за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти інформує уповноважених осіб в органах місцевого самоврядування (відповідальних осіб в районних адміністраціях м. Одеси – прим. авторок).

Суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству інформують інших суб'єктів лише за наявності добровільної поінформованої згоди постраждалої особи.

Така згода не вимагається у випадках:

- ♦ вчинення насильства стосовно дітей та недієздатних осіб;
- ♦ виявлення актів насильства кримінального характеру, обґрунтовану підозру щодо вчинення яких підтверджено за результатами оцінки ризиків.

5. ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству закріплені в ст. 10 Закону та п.п. 36, 37 Постанови КМУ від 22 серпня 2018 року №658.

Відповідно до ст.10 ЗУ «Про запобігання та протидію домашньому насильству» до **повноважень** уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них.

Поліцейським важливо усвідомлювати важливість *оперативного реагування* на факти домашнього насильства, оскільки зволікання може призвести до тяжких наслідків, в тому числі летальних випадків. Слід пам'ятати, що кожна ситуація домашнього насильства є індивідуальною та непередбачуваною, навіть якщо це не перший випадок реагування на виклик, пов'язаний з домашнім насильством, за вказаною адресою. Завжди слід пам'ятати про *дотримання заходів особистої безпеки*.

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків.

Прийом та розгляд уповноваженими підрозділами органів Національної поліції заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства здійснюється відповідно до Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України, затвердженого *наказом МВС України від 15.11.2017 № 930*. Порядок прове-

дення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства визначений спільним наказом Мінсоцполітики та МВС України від 13 березня 2019 року № 369/180.

Неприпустимою є практика відмовляння поліцейськими постраждалих осіб від подання заяв про вчинення домашнього насильства та спонукання їх до примирення з кривдником. Спонукання до примирення у ситуаціях домашнього насильства протирічить європейським та міжнародним стандартам та завдає шкоди інтересам постраждалих осіб. Обов'язково необхідно рекомендувати постраждалій особі (її представнику) написати заяву. Поліцейському слід зауважити, що замовчування фактів домашнього насильства та недбалість у ставленні до власної безпеки може призвести до погіршення ситуації і становити загрозу життю та здоров'ю. Практика притягнення заявників з приводу вчинення домашнього насильства до адміністративної відповідальності за неправдивий виклик у разі їх відмови від написання заяви, є недоречною, оскільки це формує в них недовіру до органів влади та в окремих випадках призводить до страху звертатись до правоохоронних органів за допомогою.

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися.

Права постраждалої особи закріплені в ст.21 Закону, а постраждалої дитини – в ст.22 даного Закону.

Для невідкладного надання психологічної допомоги поліція інформує відповідний центр соціальних служб, центр соціально-психологічної допомоги, притулок для постраждалих осіб або мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги постраждалим особам (у тому числі шляхом виклику психолога), у разі потреби направляє до притулку для постраждалих осіб або іншого закладу, що надає послугу притулку. Форма направлення до притулку для постраждалих осіб затверджена Наказом Мінсоцполітики № 1037 від 03.07.2019 року. Використання даної форми, в тому числі поліцейськими, передбачено постановою КМУ № 655 від 22.08.2018 року.

За можливості доцільно доставити постраждалу особу з дітьми (у разі наявності) до притулку на службовому автомобілі, попередньо забезпечивши її безпеку під час збору необхідних речей та нагадавши про необхідність взяття документів, що посвідчують її особу та особи її дітей (у разі наявності).

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників.

Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника закріплений наказом МВС України від 01 серпня 2018 р. № 654.

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством.

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України визначений наказом МВС України від 25 лютого 2019 року № 124.

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії.

Уповноважений підрозділ поліції здійснює контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків шляхом щотижневого спілкування з кривдником, а в разі необхідності з постраждалою особою за місцем проживання/перебування, навчання та/або місцем роботи, іншими місцями, які часто відвідують ці особи.

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством.

Порядок анулювання відповідних дозволів, а також вилучення зброї та боєприпасів до неї визначений наказом МВС України від

21 серпня 1998 року № 622. Так, органи поліції не мають права давати згоду керівникам підприємств, установ, організацій та суб'єктам господарювання на укладення трудових договорів на виконання таких робіт, а також видавати дозволи на придбання, зберігання та носіння вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, пневматичної чи холодної зброї, пристроїв та патронів до них громадянам, а також проводити їх перереєстрацію в разі наявності даних про систематичне (два чи більше разів) вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально.

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству визначений *постановою КМУ від 22.08.2018 № 658.*

9) звітування про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції звітують *щокварталу* Нацсоцслужбі через Національну поліцію про результати здійснення повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі у порядку, визначеному Мінсоцполітики.

Важливо! Поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції є важливим елементом системи запобігання та протидії домашньому насильству. Якщо порівняти національну систему запобігання та

протидії домашньому насильству з годинниковим механізмом, то якщо один із гвинтиків в цьому механізмі вийде із ладу та не буде належним чином виконувати свої функції, годинник або буде показувати неправильний час, або взагалі не буде працювати. Якщо поліцейські не будуть належним чином виконувати свої повноваження, система запобігання та протидії домашньому насильству буде не ефективною, постраждалі особи не отримують належний захист, а у кривдників сформується відчуття безкарності та вседозволеності. Поліцейським слід усвідомлювати важливість неухильного виконання *всіх повноважень*, передбачених законодавством, у кожному із випадків домашнього насильства.

Алгоритм підтвердження факту вчинення домашнього насильства та його кваліфікації

Крок 1	<i>Чи є ситуація домашнім насильством за колом осіб, між якими вона відбувалась (стаття 3 Закону)?</i>
Крок 2	<i>Чи є діяння, про яке заявляє особа, проявом хоча би однієї із форм домашнього насильства, визначених в ст.1 Закону – психологічної, фізичної, економічної або сексуальної?</i>
Крок 3	<i>Чи є серед наслідків: побоювання постраждалої особи за свою безпеку чи безпеку третіх осіб; емоційна невпевненість, нездатність захистити себе; шкода психічному здоров'ю; фізичні чи психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності; емоційна залежність або погіршення якості життя потерпілої особи?</i>
Крок 4	<i>Чи є повторність або систематичність вчинення домашнього насильства?</i>
Крок 5	<i>Чи кривдник підтверджує умисне вчинення ним протиправного діяння?</i>
Крок 6	<i>Чи наявні свідки або інші докази вчинення домашнього насильства?</i>

6. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У РАЗІ, ЯКЩО ПОСТРАЖДАЛОЮ ОСОБОЮ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА Є ДИТИНА

Відповідно до Закону **дитина, яка постраждала від домашнього насильства**, – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства.

У разі надходження повідомлення про вчинення домашнього насильства стосовно дитини поліцейські *проводять оцінку ризиків, за результатами якої може бути винесений терміновий заборонний припис стосовно кривдника*, та негайно інформують службу у справах дітей про виявлену дитину для організації її соціального захисту.

У разі винесення термінового заборонного припису стосовно всіх наявних у дитини законних представників внаслідок вчинення ними домашнього насильства представник органу Національної поліції передає дитину представнику органу опіки та піклування за місцем проживання (перебування) дитини для організації її соціального захисту та тимчасового влаштування дитини. У разі неможливості передачі дитини представнику органу опіки та піклування представник органу Національної поліції доставляє дитину до:

- ♦ притулку для дітей,
- ♦ центру соціально-психологічної реабілітації дітей,
- ♦ центру соціальної підтримки дітей та сімей,
- ♦ стаціонарної служби (відділення) центру соціальних служб, що здійснює соціально-психологічну реабілітацію дітей,
- ♦ стаціонарної служби (відділення) соціально-психологічної реабілітації дітей (надання послуги соціально-психологічної реабілітації дітям, які перебувають у складних життєвих

обставинах) центру надання соціальних послуг (п. 11 Постанови КМУ від 01 червня 2020 року № 585).

Якщо у зв'язку із вчиненням домашнього насильства стосовно дитини вона не може проживати із своїми батьками, іншими законними представниками, на час подолання причин і наслідків домашнього насильства дитина може бути влаштована:

- ◆ до родичів,
- ◆ у сім'ю патронатного вихователя,
- ◆ до центру соціально-психологічної реабілітації дітей,
- ◆ притулку для дітей служб у справах дітей,
- ◆ інших установ для дітей незалежно від форми власності та підпорядкування, в яких створені належні умови для проживання, виховання, навчання та реабілітації дитини відповідно до її потреб (ч.2 ст.22 Закону).

Якщо внаслідок вчинення домашнього насильства дитина постраждала разом з одним із батьків, іншим її законним представником, вона може бути влаштована разом з ним до:

- ◆ притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі,
- ◆ центру соціально-психологічної допомоги або
- ◆ іншого закладу, який надає соціальну послугу притулку (п. 9 Постанови КМУ від 01 червня 2020 року № 585).

Порядок взаємодії між різними підрозділами поліції при реагуванні на факти домашнього насильства стосовно дитини або у присутності дитини законодавством не визначений. Тому практика його реалізації відрізняється і залежить від організації діяльності підрозділів поліції на місцях.

В більшості регіонів під час реагування на випадки домашнього насильства поліцейські, які не входять до складу підрозділів ювенальної превенції, у випадку виявлення постраждалої дитини:

- ♦ *або вчиняють виключно заходи, спрямовані на припинення домашнього насильства стосовно дитини, затримання кривдника та доставлення його до відділу поліції, де подальші дії вчинятимуть ювенальні поліцейські;*
- ♦ *або вживають заходів щодо припинення домашнього насильства стосовно дитини та доповідають черговому про необхідність залучення ювенальних поліцейських для реагування на виявлений випадок домашнього насильства стосовно дитини.*

При цьому слід зазначити, що і патрульні поліцейські, і поліцейські груп реагування патрульної поліції, і поліцейські мобільних груп поліції з реагування на випадки домашнього насильства, і дільничні офіцери поліції, і поліцейські офіцери громади, нарівні з ювенальними поліцейськими, зобов'язані реагувати на випадки домашнього насильства відносно дитини, зокрема негайно припиняти його, можуть проводити оцінку ризиків, виносити термінові заборонні приписи, складати протоколи про вчинення відносно дитини або в присутності дитини правопорушення, передбаченого ст.173-2 КУпАП, а також виконувати інші повноваження, передбачені Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Проте зазвичай ювенальні поліцейські мають кращі знання щодо вікової психології дітей, більший досвід та кращу підготовку щодо опитування дітей, які постраждали від домашнього насильства. Тому *за можливості представникам інших уповноважених підрозділів органів Національної поліції доцільно залучати ювенальних поліцейських до реагування на випадки домашнього насильства стосовно дитини.*

У разі ж виявлення дитини, яка стала свідком (очевидцем) домашнього насильства між іншими членами родини, поліцейські з інших, ніж ювенальна превенція, уповноважених підрозділів органів Національної поліції переважно здійснюють реагування без залучення на місце вчинення домашнього насильства підрозділів ювенальної превенції.

*В цьому випадку важливо забезпечити **фіксацію дитини-свідка домашнього насильства як постраждалої особи в протоколі про адміністративне правопорушення**, зокрема у фабулі та у графі «потерпіла особа», а також **повідомити про даний випадок ювенальну превенцію** (за можливості шляхом виклику через чергового ювенального поліцейського на місце події), яка пізніше здійснить візит до родини та у разі наявності підстав може притягнути батьків або законних представників дитини до адміністративної відповідальності за неналежне виконання батьківських обов'язків, а також **повідомить службу у справах дітей**, з якою у них як правило, налагоджена тісна співпраця.*

Важливо, щоб допит/опитування дитини відбувався у дружньому до дитини спеціалізованому приміщенні.

Вимога щодо проведення бесіди з постраждалою дитиною у **безпечному місці** та/або у спеціально створених безпечних умовах, у тому числі із застосуванням методики «Зелена кімната», закріплена також у п. 14 Постанови КМУ «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» від 1 червня 2020 року № 585, в якому також наголошено, що в інтересах дитини для мінімізації негативного впливу на її емоційний стан та психічне здоров'я, а також з метою недопущення її повторної психологічної травматизації бесіда з дитиною проводиться **один раз**.

Тому поліцейським інших, ніж ювенальна превенція, уповноважених підрозділів органів Національної поліції, які виявили дитину, стосовно якої або у присутності якої вчинено домашнє насильство, *не варто самотійно здійснювати детальне опитування дитини, якщо в подальшому на реагування будуть залучені ювенальні поліцейські, а також інші уповноважені суб'єкти.*

Захист прав та інтересів постраждалої дитини, у тому числі звернення до суду, представництво її прав та інтересів у суді, крім батьків та

інших законних представників дитини, можуть здійснювати родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, якщо вони не є кривдниками дитини, а також орган опіки та піклування (ч.3 ст.22 Закону).

Факти вчинення домашнього насильства стосовно дитини або за її присутності обов'язково беруться до уваги під час розгляду судом та/або органом опіки та піклування спорів щодо:

- ◆ участі одного з батьків у вихованні дитини,
- ◆ визначення місця проживання дитини,
- ◆ відібрання дитини,
- ◆ позбавлення та поновлення батьківських прав,
- ◆ побачення з дитиною матері, батька дитини, які позбавлені батьківських прав,
- ◆ відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на законних підставах або не на основі рішення суду (ч. 4 ст. 22 Закону; п. 10 Постанови КМУ від 01 червня 2020 року № 585).

7. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Національне законодавство України передбачає настання наступних видів юридичної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством:

- ✓ адміністративної
- ✓ кримінальної
- ✓ цивільно-правової.

Адміністративна відповідальність

Адміністративна відповідальність настає відповідно до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) за:

- ✓ вчинення домашнього насильства,
- ✓ невиконання термінового заборонного припису,
- ✓ неповідомлення про місце свого тимчасового перебування.

Адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства за ст.173-2 КУпАП настає за вчинення лише трьох із чотирьох форм домашнього насильства: **психологічного, фізичного та економічного**. При цьому кваліфікація за ст. 173-2 КУпАП можлива лише, якщо застосування *фізичного насильства не спричинило тілесних ушкоджень*. Відповідальність за вчинення сексуального насильства статтею 173-2 КУпАП не передбачена, за вчинення *сексуального насильства настає виключно кримінальна* відповідальність відповідно до норм Кримінального кодексу України, зокрема ст.ст. 149, 152–156, 301, 302, 303.

При розгляді **суб'єкта** правопорушення необхідно зазначити, що для такого діяння, як *домашнє насильство*, необхідно встановити, що його вчинила фізична осудна особа, якій на момент вчинення нею домашнього насильства виповнилось *16 років* і яка відноситься

до кола осіб, на яких розповсюджується дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству (ст. 3 Закону).

Що стосується *невиконання термінового заборонного припису*, то в даному випадку до суб'єктів відносяться особи, щодо яких винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника, проте вони не виконали покладені на них зобов'язання.

Суб'єктом *неповідомлення про місце свого тимчасового перебування* є особа, якій було винесено терміновий заборонний припис із зобов'язанням залишити місце проживання постраждалої особи та повідомити про місце свого тимчасового перебування, проте вони не здійснили таке повідомлення.

Складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 173-2 КУпАП, мають право уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції. Розглядають цю категорію справ суди за місцем вчинення правопорушення.

У разі **систематичного** вчинення домашнього насильства психологічної, фізичної чи економічної форми настає кримінальна відповідальність. Під систематичністю розуміється вчинення хоча б однієї із трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) **втретє**. Систематичність слід відрізняти від **повторності**, для наявності якої достатнім є вчинення діяння удруге (ч. 2 ст. 173-2 КУпАП).

Кримінальна відповідальність

З 2019 року систематичне вчинення домашнього насильства криміналізоване, тобто за його вчинення настає кримінальна відповідальність за статтею 126-1 Кримінального кодексу України (далі – *КК України*) «Домашнє насильство». Більш детально з особливостями кваліфікації за ст. 126-1 КК України можна ознайомитись в науково-практичному коментарі новел КК України за посиланням.

Кримінальна відповідальність за домашнє насильство не обмежується статтею 126-1 КК України. Злочинами, пов'язаними з домашнім насильством, слід вважати будь-який інший злочин, вчинений щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, незалежно від того, чи вказані ці обставини у відповідній статті (частині статті) КК України як ознаки основного або кваліфікованого складу злочину.

Так, *сексуальне насильство* може виявлятися в учиненні злочинів: проти статевої недоторканості особи (статті 152, 153, 155, 156 Кримінального кодексу України); проти громадської моральності (статті 301, 303 Кримінального кодексу України).

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації» від 14 березня 2018 року був встановлений **вік сексуальної згоди** (вік, починаючи з якого людина вважається спроможною дати інформовану згоду на сексуальні відносини з іншою особою) – **16 років**.

Фізичне насильство у вигляді заподіяння удару, побоїв, мордування, тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, незаконне позбавлення волі, заподіяння смерті, жорстоке поводження, інші подібні діяння насильницького характеру, якщо їх вчинено систематично, також є фізичним насильством в розумінні ст.126-1 Кримінального кодексу України, але вони, зокрема і тоді, коли їх вчинено не систематично, потребують додаткової кваліфікації за статтями 121, 122, 125, 126, 135, 146, 115, 120 або іншими статтями – залежно від наслідків, які настали, чи інших обставин. За наявності в діях кривдника відповідної мети, характерної для катування, діяння потребує додаткової кваліфікації за ст.127 КК України, за наявності ознак схиляння до самогубства або наслідків у виді самогубства чи спроби самогубства постраждалої особи – за ст.120 КК України.

Економічне насильство в деяких випадках потребує додаткової кваліфікації за статтями 150, 150-1, 164, 165, 166, 167, 186, 189, 190, 194, 304 та ін. КК України.

Психологічне насильство потребує додаткової кваліфікації, якщо виявляється в учиненні погрози вбивством (ст. 129 КК України) та погрози знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загально небезпечним способом (ст. 195 КК України), розголошення одним із членів сім'ї таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (удочерителя) (ст. 168 КК України) тощо. В багатьох випадках психологічне насильство виступає способом вчинення інших форм насильства (наприклад, погроза застосування фізичного насильства може виступати способом вчинення незаконного позбавлення волі, зґвалтування, примушування до заняття проституцією тощо).

Вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах визнано **обтяжуючою обставиною** (п.6-1 ч.1 ст. 67 КК України). Жорстоке поводження та приниження, що мають системний характер, визнано **пом'якшуючою обставиною для постраждалих**, які вчинили насильницький злочин проти кривдника (ст.ст. 66, 116, 123 КК України).

За вчинення суспільно небезпечного діяння, яке кваліфікується як домашнє насильство, однак не тягне настання кримінальної відповідальності, може наставити адміністративна відповідальність.

Цивільно-правова відповідальність

Під цивільно-правовою відповідальністю слід розуміти негативні для порушника наслідки вчиненого ним правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, які виявляються в необхідності відшкодування постраждалій особі завданої моральної та матеріальної шкоди, яка включає в себе відшкодування витрат на надання допомоги постраждалій особі.

Постраждала особа може вимагати у порядку, передбаченому законодавством, від кривдника компенсації її витрат на:

- ✓ лікування, отримання консультацій
- ✓ оренду житла, яке вона винаймає (винаймала) з метою запобігання вчиненню стосовно неї домашнього насильства
- ✓ періодичних витрат на її утримання, утримання дітей чи інших членів сім'ї, які перебувають на утриманні кривдника.

Стаття 40 КУпАП передбачає, що якщо в результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно майнову шкоду, то при вирішенні питання про накладення стягнення про адміністративне правопорушення суд вправі одночасно вирішити питання відшкодування винною особою майнової шкоди незалежно від розміру шкоди.

Згідно із Сімейним кодексом України домашнє насильство визнається як підстава для:

- ✓ позбавлення батьківських прав (п.3, п.5 ст.164 Сімейного кодексу України)
- ✓ відібрання дитини від батьків без позбавлення батьківських прав (ч.1 ст.170 Сімейного кодексу України).

Факти вчинення домашнього насильства стосовно дитини або за її присутності обов'язково беруться до уваги під час розгляду судом та/або органом опіки та піклування спорів щодо:

- ✓ участі одного з батьків у вихованні дитини
- ✓ визначення місця проживання дитини
- ✓ відібрання дитини
- ✓ позбавлення та поновлення батьківських прав
- ✓ побачення з дитиною матері, батька дитини, які позбавлені батьківських прав
- ✓ відібрання дитини від особи, яка тримає її у себе не на законних підставах або не на основі рішення суду (ч. 4 ст. 22 Закону).

8. СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

До осіб, які вчинили правопорушення, пов'язане з домашнім насильством, можуть застосовуватися:

- 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- 2) обмежувальний припис стосовно кривдника;
- 3) взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- 4) направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника

Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника визначено *наказом МВС України від 01 серпня 2018 року № 654*.

Терміновий заборонний припис виноситься **строком до 10 діб** у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення:

- ♦ за заявою постраждалої особи
- ♦ за власною ініціативою працівником поліції за результатами **оцінки ризиків** продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

Порядок проведення оцінки ризиків визначено *наказом Мінсоцполітики України та МВС України № 369/180 від 13 березня 2019 року*. Оцінку ризиків поліцейські проводять за кожним фактом вчинення домашнього насильства. У разі наявності декількох постраждалих осіб форма оцінки ризиків вчинення домашнього насильства заповнюється **щодо кожної постраждалої особи окремо**.

Після проведення оцінки ризиків поліцейський уповноваженого підрозділу поліції долучає форму оцінки ризиків вчинення домашнього насильства до матеріалів, зібраних за фактом такого насильства.

Типовою помилкою поліцейських під час визначення рівня небезпеки є неврахування положень п.6 наказу, в якому закріплена відповідна шкала.

Таблиця оцінки ризиків вчинення домашнього насильства

Рівні небезпеки	Необхідна кількість відповідей	Додаткові обставини при здійсненні оцінки ризиків
Високий	2 відповіді «так» на запитання № 1-6; ствердні відповіді на запитання № 7-27	Якщо поліцейський вважає, що постраждала особа перебуває в ситуації, яка може спричинити її смерть або інші тяжкі наслідки, оцінюється як високий рівень небезпеки. У разі високого рівня небезпеки поліцейський уповноваженого підрозділу поліції обов'язково виносить терміновий заборонний припис стосовно кривдника

Без відповіді/Невідомо	Отримати відповіді на питання неможливо за різних обставин (як приклад, фізичні травми, психологічний стан, втрата свідомості тощо)	Якщо на всі запитання отримано відповіді «Без відповіді/Невідомо», то поліцейський уповноваженого підрозділу поліції на свій розсуд може оцінити ситуацію, як таку, що має високий рівень небезпеки
Середній (варіант № 1)	1 відповідь «так» на запитання № 1-6; 7 і більше ствердних відповідей на запитання з № 7-27.	Якщо рівень небезпеки оцінюється як низький або середній, а інші чинники/обставини, що можуть вплинути на рівень небезпеки, відсутні, терміновий заборонний припис стосовно кривдника виноситься на розсуд поліцейського уповноваженого підрозділу поліції
Середній (варіант № 2)	0 відповідей «так» на запитання № 1-6; не менше 14 ствердних відповідей на запитання № 7-27	Якщо рівень небезпеки оцінюється як низький або середній, а інші чинники/обставини, що можуть вплинути на рівень небезпеки, відсутні, терміновий заборонний припис стосовно кривдника виноситься на розсуд поліцейського уповноваженого підрозділу поліції

Низький	1 відповідь «так» на питання № 1-6; не більше 13 ствердних відповідей на запитання № 7-27.	Якщо рівень небезпеки оцінюється як низький або середній, а інші чинники/обставини, що можуть вплинути на рівень небезпеки, відсутні, терміновий заборонний припис стосовно кривдника виноситься на розсуд поліцейського уповноваженого підрозділу поліції
----------------	---	--

Терміновий заборонний припис може містити такі заходи:

- ◆ зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- ◆ заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- ◆ заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.

Якщо кривдником є дитина, яка має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою, терміновий заборонний припис не може містити заходів, пов'язаних із зобов'язанням залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи та заборони на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи.

Пріоритет надається безпеці постраждалої особи незалежно від майнових прав на відповідне житлове приміщення. Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити.

Кривдник, стосовно якого винесено терміновий заборонний припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, зобов'язаний *повідомити про місце свого тимчасового перебування* уповноважений підрозділ поліції за місцем вчинення домашнього насильства. При цьому слід врахувати, що чинне законодавство не містить чітко затвердженого строку, протягом якого кривдник має повідомити до органів поліції адресу свого тимчасового перебування. Тому *притягнення до адміністративної відповідальності за неповідомлення про місце свого тимчасового перебування можливе лише після закінчення строку дії термінового заборонного припису.*

Обмежувальний припис стосовно кривдника

Підстави та порядок застосування обмежувального припису визначені в *ст. 26 Закону та главі 13 Цивільного процесуального кодексу України*. Важливо, щоб поліцейські інформували постраждалих осіб про їх можливість звернутись до суду для отримання обмежувального припису стосовно кривдника, який:

- ✓ по-перше, має більш тривалий, ніж терміновий заборонний припис, термін дії – *від 1 до 6 місяців* з можливістю продовження ще на 6 місяців;
- ✓ по-друге, передбачає ширший перелік обмежень та зобов'язань кривдника;
- ✓ по-третє, його невиконання тягне настання кримінальної відповідальності відповідно до ст. 390-1 КК України.

Реакцією постраждалих осіб, які чують про необхідність звертатись до суду для отримання обмежувального припису, може бути страх того, що судовий процес є тривалим у часі та потребує сплати судового збору. Тому вкрай важливо, щоб поліцейські інформували постраждалих осіб, що:

- ◆ по-перше, у разі звернення до суду постраждалої особи для отримання обмежувального припису стосовно кривдника *судовий збір не сплачується*;

- ◆ по-друге, суд має розглянути справу про видачу обмежувального припису *не пізніше 72 годин* після надходження заяви про його видачу до суду.

Також слід інформувати постраждалих осіб, що для надання допомоги щодо підготовки заяви до суду про видачу обмежувального припису вони можуть звернутись до центру безоплатної вторинної правової допомоги, найближчу адресу якого можна дізнатись, зателефонувавши на «гарячу» лінію **0 800 213 103**. При цьому слід попередити постраждалу особу, що для отримання вторинної правової допомоги безоплатно, така особа має взяти один із **документів**, що підтверджують належність постраждалих осіб до суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу, визначених в *п.52 Постанови КМУ від 22 серпня 2018 року № 658*:

- ◆ витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань, у якому міститься інформація про вчинення злочину, пов'язаного з насильством;
- ◆ талон-повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з насильством, виданий уповноваженим підрозділом органу Національної поліції, за формою, затвердженою МВС України;
- ◆ копія протоколу про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП;
- ◆ копія постанови про накладення адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з насильством;
- ◆ копія заяви до суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника;
- ◆ рішення суду про видачу або продовження обмежувального припису стосовно кривдника;
- ◆ копія винесеного працівником уповноваженого підрозділу органів Національної поліції термінового заборонного припису;
- ◆ направлення постраждалих осіб до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги (видається районними,

районними у мм. Києві і Севастополі держадміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, у тому числі об'єднаних територіальних громад, чи загальними/спеціалізованими службами підтримки постраждалих осіб).

Право звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають:

- ✓ постраждала особа або її представник;
- ✓ у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини, родичі дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування;
- ✓ у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи – опікун, орган опіки та піклування.

Про видачу обмежувального припису кривднику суддя у встановлений законом строк *інформує уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) постраждалої особи для взяття кривдника на профілактичний облік*, а також органи виконавчої влади за місцем проживання (перебування) постраждалої особи.

Обмежувальним приписом визначаються один чи декілька таких заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків:

- 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;
- 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;
- 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;
- 4) заборона наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

- 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;
- 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Трапляються ситуації, коли кривдник відмовляється виконувати заходи тимчасового обмеження його прав або покладені на нього обмежувальним приписом обов'язки, зокрема заборону перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою або усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи. Застосування поліцейських заходів примусу у цьому випадку Законом прямо не передбачено, не дивлячись на наявність підстав для порушення кримінального провадження за ст. 390-1 КК України. Проте гарантування безпеки постраждалої від домашнього насильства особи є обов'язковим (ст. 4 Закону). Отже, працівнику уповноваженого підрозділу Національної поліції доцільно здійснити оцінку ризиків та на її підставі винести кривднику терміновий заборонний припис із зобов'язанням залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи. Якщо й після цього кривдник відмовляється добровільно його залишити, працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення кривдника з житлового приміщення (ст. 25 Закону).

Якщо кривдник відповідно до термінового заборонного або обмежувального припису **покинув місце спільного проживання** з постраждалою особою, їй слід порадити змінити замки дверей та за можливості встановити камеру відеоспостереження або пристрій, спроможний зафіксувати майбутній можливий напад чи візити

кривдника до житла, коли постраждала відсутня вдома. Крім того, доцільно повідомити сусідів, що кривднику заборонили перебувати вдома. Також їх потрібно попросити викликати поліцію, якщо побажать, що кривдник в помешканні або біля нього. Відповідні відео та фото, а також пояснення свідків можуть бути використані як докази у разі порушення кривдником встановлених обмежень та сприяти невідворотності притягнення його до відповідальності.

Взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи

Уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства на встановлений законодавством строк і проводить з ним профілактичну роботу відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 року №124.

Рішення про поставлення кривдника на профілактичний облік **приймає керівник територіального (відокремленого) уповноваженого підрозділу поліції** за результатами розгляду матеріалів, які є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік. Працівники, уповноважені на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насильству, **протягом доби** формують матеріали за фактами вчинення домашнього насильства та інформують про це керівника уповноваженого підрозділу поліції для поставлення кривдника на профілактичний облік із наданням копій таких матеріалів.

Уповноважені на постановку на профілактичний облік поліцейські, зокрема дільничні офіцери поліції або представники сектору протидії домашньому насильству, **потребують вчасного (не пізніше доби) отримання інформації про:**

- ◆ складені іншими підрозділами поліції протоколи про адміністративне правопорушення, передбачене ст.173-2 КУпАП,
- ◆ терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції,

- ♦ відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства тощо,

оскільки кожен із зазначених фактів є підставою для постановки кривдника на профілактичний облік.

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників

Підстави та порядок направлення кривдника на проходження програми для кривдників визначені *ст.28 Закону, ст.39-1 КУпАП, Кримінальним та Кримінальним процесуальним кодексами України, а також наказом Мінсоцполітики від 01 жовтня 2018 року № 1434*. Під час вирішення питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення кривдника може бути направлено судом на проходження програми для кривдників (*ст.39-1 КУпАП*).

Строк проходження програми для кривдників – **від 3 місяців до 1 року**. У разі **неявки кривдника** для проходження програми для кривдників або **ухилення від проходження програми** без поважних причин суб'єкти, відповідальні за виконання програм для кривдників, надають **протягом трьох робочих днів** письмове **повідомлення** про це уповноваженому підрозділу органів Національної поліції України для вжиття заходів – **вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 390-1 КУпАП**. Суб'єктами, відповідальними за виконання програм для кривдників, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, які організовують та забезпечують проходження кривдниками таких програм. Притягнення кривдника до відповідальності за непроходження програми для кривдників **не звільняє** його від обов'язку пройти таку програму.

Якщо суд не направив його на проходження програми для кривдників, *то поліцейським доцільно поінформувати кривдника про можливість проходження такої програми на добровільній основі та надати контакти установи, на базі якої реалізується програма для кривдників.*

9. ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Безпосередній вплив на забезпечення притягнення кривдників до адміністративної відповідальності має дотримання поліцейськими вимог законодавства щодо оформлення справ про адміністративні правопорушення, визначених *КУпАП та наказом МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376.*

Справа про адміністративне правопорушення за ст.173-2 КУпАП зазвичай містить наступні документи:

1. Протокол про адміністративне правопорушення
2. Пояснення постраждалої особи
3. Пояснення кривдника
4. Рапорт поліцейського
5. Копія форми оцінки ризиків
6. Копія документу, який засвідчує особу кривдника
7. Відповідь заявникові
8. Супровідний лист до суду

За певних умов

Документ	Умова
9. Письмова заява постраждалої особи або протокол прийняття усної заяви	Якщо постраждала особа є повнолітньою та дієздатною
10. Пояснення свідків	У разі їх наявності

11. Копія термінового заборонного припису	У разі його винесення стосовно кривдника
12. Докази у справі, зокрема відео з нагрудних камер поліцейських, заключення психолога, висновки лікаря тощо	У разі їх наявності
13. Довідка про результати проведення перевірки інформації	Якщо звернення потребує перевірки

Однією із розповсюджених причин повернення судами справ на доопрацювання або навіть закриття проваджень у зв'язку із відсутністю події і складу правопорушення є:

- ✓ допущені поліцейськими недоліки при оформленні матеріалів справ
- ✓ недотримання поліцейськими вимог законодавства
- ✓ неналежним чином завірені документи, які долучаються до справи.

Відповідно до пункту 8 розділу 10 Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях напис про **засвідчення копії** складається зі слів «Згідно з оригіналом», найменування посади, особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її власного імені та прізвища, дати засвідчення копії, яка проставляється нижче реквізиту документа «Підпис». Напис про засвідчення копії скріплюється печаткою установи (без зображення герба) або печаткою структурного підрозділу (служби діловодства, служби кадрів, бухгалтерії тощо) установи (за наявності).

Серед найбільш **поширених помилок** під час оформлення справ за ст.173-2 КУпАП можна виокремити такі, які переважно вчиняються

через неуважність, зокрема відсутність необхідних підписів; в матеріалах наявні пояснення свідків, а в протоколі відсутні дані про них, тощо. Однак багато недоліків пов'язано з *недостатньою обізнаністю поліцейських стосовно сутності домашнього насильства та особливостей його кваліфікації*.

Типові помилки поліцейських під час оформлення справ про вчинення домашнього насильства

1. Фабула, зазначена в протоколі про адміністративне правопорушення, не відповідає складу правопорушення, зокрема:

- ♦ *використовується термінологія, яка не відповідає чинному законодавству, зокрема замість «домашнє насильство» вживаються терміни «насильство в сім'ї», «побутова сварка», «сімейний конфлікт», тощо.*

Така помилка впливає не лише на забезпечення притягнення кривдника до відповідальності, але й на можливість отримання допомоги постраждалими особами у спеціалізованих службах підтримки. Так, наприклад, працівник одного із притулків для постраждалих від домашнього насильства осіб розповідав, що контролюючі органи зробили йому зауваження щодо можливого нецільового використання коштів, оскільки в копії протоколу за ст.173-2 КУпАП та направленні, виписаному поліцейським, використовувався термін «насильство в сім'ї» замість «домашнє насильство».

- ♦ *не повністю викладено об'єктивну сторону вчиненого правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП.*

Суть адміністративного правопорушення (опис протиправного діяння) повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті 173-2 КУпАП. Тобто **важливо зазначити не сам факт домашнього насильства, а об'єктивну сторону, тобто сукупність передбачених ст. 173-2 КУпАП ознак, що характеризують**

зовнішній прояв адміністративного правопорушення. Крім того, зазначаючи форму домашнього насильства (фізичне, економічне, психологічне) необхідно зазначати, в чому вона проявляється з урахуванням ознак, викладених у п. 4, 14, 17 ч. 1 ст. 1 Закону.

Поліцейські не завжди враховують, що для кваліфікації однієї із трьох форм домашнього насильства, відповідальність за які передбачена ст.173-2 КУпАП, а саме психологічного насильства, необхідним є не тільки встановлення діяння (словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері), а і наслідків – що такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи (п. 14 ст. 1 Закону). При цьому, якщо як наслідок у фабулі зазначено «завдало шкоду психічному здоров'ю особи», суддя може зазначати про необхідність відповідного заключення лікаря. Тому поліцейські переважно використовують наступне формулювання наслідку психологічного насильства: «могло завдати шкоди психічному здоров'ю особи».

- ♦ *неправильно співвіднесені діяння та форма домашнього насильства.*

Розповсюдженими є помилки поліцейських у випадку вчинення домашнього насильства, яке виявилось у вигляді «погрози вигнати з дому», якщо відносять дане діяння до економічної форми домашнього насильства. Ключовим діянням в цьому випадку є «погроза», оскільки фактично постраждалу особу з дому ще не вигнали, а погроза є проявом психологічної, а не економічної форми домашнього насильства. Також розповсюдженими є випадки, коли в протоколі про адміністративне правопорушення зазначено декілька

форм домашнього насильства, а наведено діяння, які відповідають лише одній із них.

- ♦ не зазначена ступінь споріднення постраждалої особи та кривдника, у зв'язку із чим неможливо визначити, чи належать вони до кола осіб, на яких розповсюджується дія законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству (ст. 3 Закону).

Умовно **схему фабули** за вчинення домашнього насильства для занесення до протоколу про адміністративне правопорушення за ст.173-2 КУпАП можна представити наступним чином:

Варіант 1. Дата + час + місце + кривдник (ОСОБА 1) вчинив стосовно + ступінь споріднення + постраждала (ОСОБА 2) (+ в присутності неповнолітньої/малолітньої дитини (за наявності) + домашнє насильство + якої форми (форм) + а саме: (діяння, відповідно до ст.1 Закону) (+що могло завдати/завдало...наслідки (якщо психологічна форма насильства).

Варіант 2. Дата + час + місце + кривдник (ОСОБА 1) + діяння (відповідно до ст.1 Закону) + відносно (ступінь споріднення) + постраждала (ОСОБА 2) (+ в присутності неповнолітньої/малолітньої дитини (за наявності) +, чим вчинив домашнє насильство + якої форми (форм) (+ що могло завдати/завдало...наслідки (якщо психологічна форма домашнього насильства).

2. Неналежне оформлення протоколу та матеріалів справ про адміністративне правопорушення, зокрема:

- ♦ не вказана частина ст.173-2 КУпАП;
- ♦ протокол не містить підтвердження повторності вчинення правопорушення;

Особа вважається притягнутою до адміністративної відповідальності виключно після винесення постанови про накладення стягнення (ст. 24 КУпАП) та вичерпання строків на її оскарження (10 днів). Складання відносно особи лише протоколу про адміністративне правопорушення (без подальшого винесення постанови) не свідчить про факт притягнення до відповідальності.

- ◆ *не зазначено дату, час чи місце вчинення адміністративного правопорушення;*
- ◆ *не зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце мешкання, інші анкетні дані особи, яка є потерпілою від цього адміністративного правопорушення;*
- ◆ *протокол не містить інформації про особу, яка його складала;*
- ◆ *відсутні копії документів, які підтверджують особу кривдника, потерпілої та ступінь спорідненості між ними;*
- ◆ *не зазначені свідки правопорушення, при цьому наявні їх пояснення в матеріалах справи;*
- ◆ *текст написаний нерозбірливо, внаслідок чого протокол неможливо прочитати;*
- ◆ *терміновий заборонний припис складений нерозбірливо і нечитабельно;*
- ◆ *до протоколу за ст.173-2 КУпАП, складеним за невиконання термінового заборонного припису, не долучено копії термінового заборонного припису;*
- ◆ *до протоколу не додано жодних доказів, тобто відсутні відомості, необхідні для правильного вирішення справи.*

Звісно, слід враховувати особливість категорії справ, пов'язаних з домашнім насильством, яке часто вчиняється за зачиненими дверима без свідків. Проте у разі, коли **кривдник не визнає провину**, а жодного доказу його вини до матеріалів справи не долучено, судді вимушені керуватись презумпцією невинуватості та закривати справу у зв'язку з відсутністю події і складу правопорушення. В таких випадках **важливо забезпечити збір доказів**, зокрема під час інформаційно-просвітницької роботи доцільно звертати увагу постраждалих осіб на важливість та шляхи збору доказів вчинення

домашнього насильства (у разі можливості), зокрема скріншотів листування з погрозами, відео записів, фото ушкоджень тощо. Також доцільно опитати сусідів, пояснення яких також можуть бути визнані доказом у справі. Крім того, можна запропонувати постраждалій особі звернутись на консультацію та на діагностику до психолога, заclusionення якого можна долучити до матеріалів справи за ст.173-2 КУпАП.

*У разі систематичного вчинення домашнього насильства необхідно своєчасно вжити заходів для забезпечення порушення кримінального провадження за ст.126-1 ККУ, а не складати черговий протокол про адміністративне правопорушення за ст.173-2 КУпАП. До того ж слід враховувати, що **доказами систематичності вчинення домашнього насильства можуть бути не лише попередні постанови про притягнення кривдника до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства, а й інші докази**, зокрема: протоколи про прийняття заяви потерпілої особи щодо злочину за ст. 126-1 КК України; дані, що містяться у витягу з ЄРДР про внесення повідомлення потерпілої особи про вчинення щодо неї злочину за ст. 126-1 КК України; дані, що містяться в рапорті чергового про надходження заяви потерпілої особи; свідчення потерпілої особи та свідків; висновки судово-медичної експертизи; довідки з лікарень про перебування потерпілої особи на лікуванні з описом ушкоджень; висновки судово-психіатричної експертизи; висновки психолога/листи/інформаційні довідки центрів соціальних служб з описом психологічного стану потерпілої особи; протоколи проведення слідчого експерименту; аудіо- та відеозаписи тощо.*

Ефективність системи запобігання та протидії домашньому насильству залежить як від кількісних, так і якісних показників. Отже, має значення не тільки кількість складених протоколів про адміністративні правопорушення або порушених кримінальних проваджень

за вчинення домашнього насильства, а й їх результативність, тобто факт притягнення кривдника до відповідальності та зміна його насильницької моделі поведінки, в результаті чого має знижуватися кількість повторних випадків домашнього насильства. Так само має значення не тільки кількість винесених термінових заборонних та обмежувальних приписів стосовно кривдників, а й їх дієвість та невідворотність притягнення кривдників до відповідальності у разі їх порушення.

В ч. 2 ст. 268 КУпАП визначений перелік статей КУпАП, при розгляді справ за якими присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. В 2021 році ст. 173-2 КУпАП була вилучена із зазначеного переліку. Отже, **явка кривдника для розгляду справ за ст. 173-2 КУпАП на сьогодні не є обов'язковою, суддя може розглянути справу без його присутності.**

10. ПРАВА ПОСТРАЖДАЛОЇ ОСОБИ

Постраждала особа має право на:

- 1) дієвий, ефективний та невідкладний захист в усіх випадках домашнього насильства, недопущення повторних випадків домашнього насильства;
- 2) звернення особисто або через свого представника до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 3) отримання повної та вичерпної інформації від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про свої права і соціальні послуги, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися;
- 4) **безоплатне отримання** відповідно до законодавства соціальних послуг, **медичної, соціальної та психологічної допомоги** відповідно до її потреб;
- 5) **безоплатну правову допомогу** у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу»;
- 6) повагу до честі та гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 7) конфіденційність інформації особистого характеру, яка стала відома суб'єктам, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, під час роботи з постраждалою особою, та захист персональних даних;
- 8) вибір спеціаліста за статтю (за можливості);
- 9) відшкодування кривдниками завданих матеріальних збитків і шкоди, заподіяної фізичному та психічному здоров'ю, у порядку, визначеному законодавством;
- 10) звернення до правоохоронних органів і суду з метою притягнення кривдників до відповідальності, застосування до них спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;
- 11) своєчасне отримання інформації про остаточні рішення суду та процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з

розглядом факту вчинення стосовно неї домашнього насильства, у тому числі пов'язані з ізоляцією кривдника або його звільненням;

Поліцейські не завжди забезпечують виконання зазначеного права постраждалої особи. Так, постраждалі особи періодично заявляють, що вони не володіють інформацією про процесуальні рішення правоохоронних органів, пов'язані з розглядом факту вчинення стосовно них домашнього насильства. Крім того, важливо усвідомлювати, *що у випадку ізоляції кривдника, в тому числі в рамках адміністративного затримання, важливо інформувати постраждалих осіб про подальше його звільнення та можливе повернення*, оскільки володіння цієї інформацією безпосередньо впливає на безпеку постраждалих осіб.

12) інші права, передбачені законодавством у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а також міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Інформацію про права та можливі контакти служб підтримки постраждалих осіб доцільно *надати в письмовому вигляді або залишити інформаційну брошуру*, оскільки в стані стресу постраждалі особи не завжди готові сприймати та запам'ятовувати інформацію. У разі відсутності відповідних роздаткових матеріалів, доцільно запропонувати постраждалій особі *записати контактні номери «гарячих» ліній* до телефону або здійснити дзвінок на одну із «гарячих» ліній в присутності поліцейського.

11. ДОРОЖНЯ КАРТА НАДАННЯ ПОСЛУГ ОСОБАМ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Поліція – 102

**Національна «гаряча» лінія з попередження
домашнього насильства, протидії торгівлі людьми
та гендерної дискримінації (цілодобово, анонімно,
безкоштовно)**

0800 500 335 зі стаціонарних телефонів

116 123 з мобільних телефонів

**Урядова «гаряча» лінія протидії
домашньому насильству**

1547 (цілодобово, анонімно, безкоштовно з мобільного)

**Муніципальна «гаряча» лінія протидії
домашньому насильству**

тел. (048) 73 73 103

**Єдиний телефонний номер системи
безоплатної правової допомоги**

0-800-213103

**Регіональний центр з надання безоплатної
вторинної правової допомоги в Одеській області**

м. Одеса, вул. Льва Толстого, 6

тел. (048) 726-22-23

**Одеський місцевий центр з надання
безоплатної вторинної допомоги**

вул. Коблевська, 40,

тел. (048) 726-14-45, (048) 726-14-44

Центр опитування дітей, постраждалих від жорстокого поводження чи сексуального насильства

*м. Одеса, вул. Єврейська, 11, КУ Дитяча поліклініка №3
тел. (048) 797-26-26*

Одеський міський денний центр соціально-психологічної реабілітації «Розірви коло» для осіб, постраждалих від домашнього насильства (з можливістю перенаправлення до притулку до жінок з дітьми)

*м. Одеса, вул. Педагогічна, 24
тел. (048) 705-54-12; (048) 705-54-13
м. Одеса, вул. Сортувальна 1-а
тел. (048) 763 04 40*

Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги у м. Одеса

*тел. (048) 793 46 01; (048) 793 46 02; (048) 793 46 03;
(048) 793 46 04; (048) 793 46 05*

«Гаряча лінія» Громадського Руху «Віра, Надія, Любов»

тел. (048) 777-25-17

Центр по роботі з кривдниками при Центрі соціальних служб Одеської міської ради

*м. Одеса, вул. І. Рабіна, 7
тел. (048) 784-92-65*

Гінекологічний кабінет безбар'єрного доступу

*м. Одеса, вул. Космонавтів, 11/13, КНП «Пологовий будинок №7» Одеської міської ради, 4 поверх (анонімно, цілодобово)
тел. (048) 766-85-05*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Devastatingly pervasive: 1 in 3 women globally experience violence. <http://bit.ly/3COLzIr>.
2. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. <http://bit.ly/3HckQZ0>.
3. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18>.
4. Сайт інформаційної кампанії «Розірви коло»: <https://rozirvykolo.org/>.
5. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
7. Кримінальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
9. Сімейний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
10. Цивільний процесуальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
11. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: Постанова КМУ від 22 серпня 2018 року № 658. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>.
12. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: Постанова КМУ від 1 червня 2020 року № 585. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#Text>.

13. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06 листопада 2015 року № 1376.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>.
14. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: наказ Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 року №1000/5.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text>.
15. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника: Наказ МВС України від 01 серпня 2018 р. № 654.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>.
16. Про затвердження форм документів, із яких формується особова справа постраждалої особи, влаштованої до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі: Наказ Мінсоцполітики від 03 липня 2019 року №1037.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0772-19>.
17. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: Наказ МВС України від 25 лютого 2019 року №124.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>.
18. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: Наказ Мінсоцполітики МВС України від 13 березня 2019 року №369/180.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.
19. Адреси центрів з надання безоплатної правової допомоги.
<https://minjust.gov.ua/news/info/adresi-tsentriv-z-nadannya-bezoplatnoi-pravovoi-dopomogi>.

20. Діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству: навчальний посібник до спеціалізованого курсу із запобігання та протидії домашньому насильству: Частина 1. Київ, 2020. 188 с.
21. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. – К.:Baite, 2019. – 288 с.
22. Ковальова О.В., Берендєєва А.І., Корнієнко М.В. Роль поліцейських у запобіганні та протидії домашньому насильству : Методичні рекомендації для поліцейських. Одеса, Одеський. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 31 с.
23. Мапа служб допомоги на сайті МВС України.
<https://mvs.gov.ua/map-departments>.
24. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для ювенальних поліцейських та слідчих. *<https://bit.ly/3xpsCIH>*.
25. Міжнародні стандарти та національне законодавство у сфері запобігання та протидії домашньому насильству / уклад. О.В. Ковальова, О.І. Плужнік, О.М. Павлютін. Одеса: ОДУВС, 2020. 416 с.
26. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» / кол. авт. ; за заг. ред. К. Б. Левченко, К. В. Павліченко, В. В. Чернея. Київ : МВС України ; Нац. акад. внутр. справ, 2020. 396 с.
27. Організація діяльності мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства: метод. рек. / С.В. Альошкін, О.В. Даценко, К.Л. Бугайчук, Т.М. Малиновська. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ. 2019. 35 с.
28. Офіційний сайт Національної соціальної сервісної служби: *<https://nssu.gov.ua/domashnye-nasilstvo/specializovani-sluzhbi-pidtrimki>*.

ДЛЯ НОТАТОК

Підписано до друку 10.07.2023.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура Cambria.
Тираж 500 прим.